

filmoteca

Werckmeister harmóniák

Betsabé Garcia

Filòloga i escriptora

betsabegar@hotmail.com

Werckmeister harmóniák [Les harmonies de Werckmeister], dirigida pels directors hongaresos Béla Tarr (1955) i Ágnes Hranitzky (1945) i classificada entre les deu millors pel·lícules de la història del cinema, narra en clau poètica una revolució.

Basada en un altre prodigi —aquest literari—, la novel·la *Az ellenállás melankóliája* [Melangia de la resistència] de l'autor hongarès László Krasznahorkai (1954) explica els fets insòlits que es desenvolupen al voltant de l'arribada d'un circ ambulat en alguna ciutat hongaresa. L'espectacle central és una balena gegant dissecada, que instal·len a la plaça de la vil·la. El prodigi s'acompanya també pels discursos d'un personatge, anomenat el «príncep», que —segons ens expliquen els habitants— fa uns discursos corprendors.

El circ arriba en un moment en què passen tot de coses misterioses que ningú no aconsegueix explicar-se. Tot ha anat deixant de funcionar. No hi ha enllumenat als carrers. Els edificis es veuen afectats per una impare decadença i, encara que no ho veiem a les imatges, la novel·la ens explica com les escombraries cobreix-

xen els carrers de la ciutat. Tampoc no cal —la mateixa pel·lícula és un joc d'elisions—, però és un fet al qual s'al·ludeix en la mateixa trama, ja que serà el motiu pel qual un dels dos protagonistes, György Eszter, un musicòleg —venerat intel·lectual—, es veurà forçat a abandonar la seva autoreclusió d'un món exterior minat per la grolleria i l'estupidesa.

Eszter viu entregat a la seva indagació sobre les harmonies bàsiques que es troben en les grans composicions per arribar a la conclusió que tals escales musicals són falses. No existeixen. La qüestió tècnica es transforma en un dilema filosòfic i d'aquí Eszter arriba a la conclusió —diu a la novel·la— que les persones viuen en una mena de febre continua a l'espera de quelcom que desconeixen, tot confiant en alguna cosa malgrat tenir tots els indicis en contra d'aquesta creença, mentre que cada dia que passa els fa ser conscients de la inutilitat de tota espera i de tota esperança.

La novel·la ens ho explica, la pel·lícula ens ho mostra. Eszter no està sol. Gaudeix de l'admiració i l'amistat del típic beneït de poble. Janos Valuska

La pel·lícula narra la fi de la raó. El fracàs de l'ésser humà. Sublim per això mateix

només creu en els astres. Fascinat pel seu moviment, cada nit, s'apropa a la taverna del poble per fer-hi una representació, i els borratxos l'esperen. Aquí és on arrenca la pel·lícula, amb la seqüència fixa d'un noi, abillat amb l'uniforme de carter, que fa que els homes allà reunits representin el sistema solar —un, farà de sol, l'altre de Terra, l'altre de lluna— i els fa dansar com ho fan els planetes. La teoria del seu moviment i el silenci ens introdueix en la trama i el lligam entre aquests dos personatges. El somiador manipulable i el nihilista convençut, que torna a sortir al carrer davant l'amenaça de la seva dona de tornar a viure amb ell si no l'ajuda a organitzar un comitè de neteja. Un pla que aconseguirà manipulant el jove Valuska.

Són els ulls de Valuska, emocionat per l'arribada de la balena, els que ens mostren com tota una munió d'homes es concentren a la plaça, silenciosos, a l'espera de quelcom que desconeixen, i nosaltres, com a espectadors, també. Els fets es desencadenen. La revolució està en marxa. Els mateixos homes que eren a la plaça entren en un hospital on apallissen els malalts, tot ho

destrossen. Una escena silenciosa. Malgrat el títol, només es repeteix una única melodia en tota la pel·lícula, *leitmotiv* d'alguna cosa que no sabem, però que entendrem més tard. Els homes, determinats, arriben armats amb bastons fins a una banyera amagada rere una cortina. Quan l'aparten apareix un home molt vell, nu, que també espera, ara ja, la seva mort. La veritat es desvetlla i la música sona. L'ésser humà destrueix per inconsciència de la realitat. Realitat només fruit d'una manipulació.

Metàfora sobre la lògica de l'engany. «La fi de la idea que les conseqüències poden calcular-se, la fi de la il·lusió que els esdeveniments són previsibles», diu l'autor. La fi de la raó. El fracàs de l'ésser humà. Sublim per això mateix. ■

Werckmeister harmóniák **Béla Tarr i Ágnes Hranitzky**

2001